

Юлія Гриненко

доктор філософії, судовий експерт, місто Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-5928-1615>

Ігор Гриненко

кандидат економічних наук,
завідувач відділу досліджень фінансово-кредитних операцій та економічної діяльності підприємств
лабораторії економічних досліджень,
Київський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України
<https://orcid.org/0000-0002-0013-2244>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ РОСІЙСЬКОЮ АГРЕСІЄЮ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто правові та методичні засади проведення судово-економічної експертизи в Україні в умовах збройної агресії Російської Федерації, яка зумовила масштабні економічні втрати для держави, бізнесу та громадян. Підкреслено, що належне документальне підтвердження збитків є необхідною умовою їх подальшого відшкодування в національних і міжнародних судових інституціях. У роботі здійснено узагальнення сучасних підходів до проведення судово-економічних експертиз, виділено основні проблеми практики та визначено перспективи їх вирішення.

Акцент зроблено на аналізі методик, які застосовуються у сфері експертної діяльності, та наукових рекомендацій, розроблених профільними інституціями. Показано, що комплексність методології ґрунтується на поєднанні документально-бухгалтерського аналізу, ринкової оцінки активів, визначення упущеної вигоди й оцінки витрат на відновлення. Особливу увагу приділено необхідності уніфікації методичних підходів, їх гармонізації з міжнародними стандартами та практикою європейських судових інституцій.

Розкрито роль профільних науково-дослідних установ у формуванні доказової бази для судових процесів та підготовці експертних висновків, що мають не лише юридичне, а й соціально-економічне значення. Визначено ключові проблеми, зокрема відсутність доступу до первинних бухгалтерських документів, знищення інформаційних ресурсів у зоні бойових дій, необхідність застосування цифрових технологій фіксації збитків та інтеграції результатів із міжнародними базами даних.

Зроблено висновок, що судово-економічна експертиза є стратегічно важливим інструментом для захисту прав постраждалих суб'єктів, відновлення економічного потенціалу держави й обґрунтування позовних вимог у міжнародних судах. Її результати формують підґрунтя для створення державних програм компенсацій, стратегій післявоєнної відбудови та залучення інвестицій.

Ключові слова: судово-економічна експертиза, методичні підходи, збитки, відшкодування шкоди, міжнародні стандарти.

Постановка проблеми. Збройна агресія Російської Федерації проти України призвела до системних і багаторівневих економічних втрат, що охоплюють як прямі руйнування інфраструктури, промислових та житлових об'єктів, так і непрямі наслідки - зупинення виробництва, скорочення робочих місць, падіння інвестиційної привабливості, втрату людського капіталу. Масштаб цих наслідків вимагає чіткого пра-

вового та методичного підходу до їх обчислення й підтвердження.

Фіксація та документальне підтвердження збитків є критично важливими не лише для забезпечення доказової бази в національних судових процесах, а й для підготовки належно обґрунтованих позовних вимог у міжнародних судових інституціях. У практиці воєнних конфліктів саме якість і повнота експертних висновків визначала можливість

держав отримати справедливу компенсацію від агресора.

У цьому контексті судово-економічна експертиза виступає ключовим інструментом доказування, оскільки поєднує у собі юридичний, фінансово-економічний і методичний компоненти. Вона дає можливість визначати реальні збитки, розраховувати упущену вигоду, оцінювати потреби у відновленні майна та документувати економічні наслідки війни у спосіб, придатний для використання в правовому полі. Саме завдяки експертним висновкам формується база для державних програм компенсацій, а також аргументація для міжнародних позовів, що підкреслює стратегічну роль судово-економічної експертизи у відновленні економіки України.

Метою статті є комплексний аналіз правових і методичних засад проведення судово-економічних експертиз в умовах збройної агресії проти України. Особлива увага приділяється дослідженню нормативно-правового підґрунтя, яке визначає статус і повноваження судових експертів, а також методичних документів, що встановлюють порядок визначення збитків, обчислення упущеної вигоди й оцінки витрат на відновлення.

У завдання статті входить виявлення ключових проблем застосування існуючих методик у сучасних умовах, порівняння вітчизняних підходів із міжнародними стандартами та практикою, а також визначення ролі профільних інституцій, зокрема науково-дослідних установ судових експертиз, у формуванні доказової бази для судових процесів.

Таким чином, метою дослідження є не лише теоретичне узагальнення, але й вироблення практичних орієнтирів щодо вдосконалення експертної діяльності, підвищення достовірності та юридичної значущості висновків, їх адаптації до вимог міжнародних судових інституцій. Стаття спрямована на обґрунтування стратегічного значення судово-економічної експертизи в процесі захисту економічних інтересів держави та відновлення її економічного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику судово-економічної експертизи досліджували вітчизняні науковці та практики. Зокрема, В. М. Бойко в навчальному посібнику «Судово-економічна експертиза» акцентує увагу на правових засадах експертної діяльності та ролі експертного

висновку в процесуальному доказуванні [3, с. 112]. О. І. Бухарєв у своїх працях розглядає методологію визначення збитків підприємств і проблеми уніфікації підходів до їх оцінки [4, с. 45-59]. І. А. Шевченко аналізує особливості проведення судово-економічних експертиз у справах, що пов'язані з наслідками воєнної агресії, роблячи акцент на специфіці визначення збитків у надзвичайних умовах [7, с. 80-95].

Окремої уваги заслуговують дослідження, присвячені проблемам доказування у справах про воєнні злочини (Т. О. Костенко) [6, с. 200-220], а також питанням уніфікації методичних підходів (О. Дорошенко) [9, с. 60-72].

У цьому контексті вагоме місце належить матеріалам профільних судово-експертних установ, зокрема Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, де запропоновано сучасні підходи до оцінки та документування збитків, у тому числі з використанням цифрових технологій, фото- та відеофіксації. Такі дослідження формують підґрунтя для подальшого вдосконалення методик та їх адаптації до міжнародних стандартів.

Виклад основного матеріалу. Правове регулювання судово-економічної експертизи в Україні має комплексний характер та поєднує норми законодавства, положення процесуальних кодексів і спеціальні методичні документи, затверджені державними органами.

Базовим актом у цій сфері є **Закон України «Про судову експертизу» (1994 р.)**, який визначає правовий статус судового експерта, порядок його призначення та проведення експертиз, а також вимоги до оформлення висновків. У законі закріплено принцип незалежності експерта, його відповідальність за наданий висновок та обов'язковість дотримання науково обґрунтованих методик. Саме цей акт закладає основу довіри до результатів експертної діяльності в судовому процесі.

Не менш важливе значення мають **процесуальні кодекси України**, зокрема Господарський процесуальний кодекс (2017 р.), який регламентує порядок використання висновків експертів як доказів у судових справах. Кодекс деталізує, у яких випадках призначається експертиза, яким чином формулюються питання до експерта та які наслідки має ухилення сторони від надання матеріалів для дослідження.

Особливу роль у правовому регулюванні відіграють **Методичні рекомендації Міністерства юстиції України (2019 р.) щодо проведення судово-економічних експертиз**. У них визначено алгоритми роботи експерта, підходи до аналізу бухгалтерських і фінансових документів, порядок використання допоміжних матеріалів, а також вимоги до структури та змісту експертного висновку. Ці рекомендації забезпечують уніфікацію практики та сприяють підвищенню достовірності досліджень.

Крім того, важливим документом є **наказ Міністерства економіки України та Фонду державного майна України від 18.10.2022 № 3904/1223**, яким затверджено *Методику визначення шкоди та обсягу збитків, завданих внаслідок збройної агресії*. Ця методика передбачає класифікацію видів шкоди (прямі матеріальні збитки, упущена вигода, витрати на відновлення), порядок їх обчислення та форми документального підтвердження. Застосування цієї методики є обов'язковим під час визначення збитків, і вона прямо використовується в судово-експертній практиці, що підвищує юридичну силу експертних висновків.

Таким чином, правові основи судово-економічної експертизи в Україні формуються у триєдиній системі:

1. Законодавче регулювання.

Передусім ідеться про Закон України «Про судову експертизу», який визначає правовий статус експерта, його права, обов'язки та відповідальність, а також загальні принципи проведення експертних досліджень. Саме цей рівень забезпечує нормативне підґрунтя функціонування інституту судової експертизи загалом.

2. Процесуальні механізми.

Процесуальні кодекси (зокрема, Господарський процесуальний кодекс) регламентують порядок призначення та проведення експертиз у судових провадженнях, визначають умови залучення експерта, процедуру формулювання питань, що підлягають дослідженню, а також процесуальне значення експертного висновку як доказу. Таким чином, вони забезпечують належне застосування експертних знань у судовій практиці.

3. Методичні документи.

Це спеціальні інструкції, методичні рекомендації та офіційно затверджені методики

(зокрема, Методичні рекомендації Міністерства юстиції України 2019 р. та Методика визначення шкоди і збитків 2022 р.), які конкретизують алгоритми дій експерта. Вони регламентують порядок збору й аналізу даних, методи розрахунків, форми документального підтвердження збитків і структуру експертного висновку.

Разом ці три складові забезпечують **узгодженість дій експертів**, підвищують достовірність результатів досліджень і створюють передумови для належного документального підтвердження збитків як у національних, так і в міжнародних судових процесах.

Методологічні підходи до визначення збитків

У сучасних умовах судово-економічна експертиза потребує застосування чітко визначених і науково обґрунтованих методологічних підходів, що забезпечують достовірність та юридичну значущість результатів. Вони закріплені в Методичних рекомендаціях Міністерства юстиції України (2019 р.) та в Методичці визначення шкоди і збитків, затвердженій наказом Міністерства економіки та Фонду державного майна України від 18.10.2022 № 3904/1223. Ці документи створюють єдину рамку для роботи експертів і надають алгоритми для визначення збитків у зв'язку з воєнною агресією.

В офіційних методиках і рекомендаціях закріплено такі базові підходи:

1. Оцінка реальних збитків.

Вона здійснюється шляхом визначення різниці між вартістю майна до моменту пошкодження та його залишковою вартістю після руйнувань. Такий підхід дає змогу зафіксувати прямі матеріальні втрати й застосовується як щодо приватного, так і щодо державного майна. У рамках експертизи до уваги беруться бухгалтерські документи, дані про ринкову вартість об'єктів і фактичні витрати на їх утримання.

2. Визначення упущеної вигоди.

Цей метод застосовується у випадках, коли підприємство або фізична особа втратили можливість отримати доходи від господарської діяльності внаслідок руйнувань чи окупації територій. Розрахунок упущеної вигоди ґрунтується на прогностичних даних про виробничі потужності, ринкові показники та фінансові результати, які могли б бути досягнуті за відсутності агресії.

3. Оцінка потреб у відновленні майна.

До цього напряму належать витрати, необхідні для ремонту або повної відбудови зруйнованих об'єктів. Методика передбачає застосування розрахунків за кошторисною документацією, аналіз ринкової вартості будівельних матеріалів і робіт, а також використання середньоринкових нормативів відновлення. Таким чином формується обґрунтований розмір фінансових ресурсів, потрібних для повернення майна в працездатний стан.

4. Застосування документально-бухгалтерського аналізу.

Експерти широко використовують первинні бухгалтерські документи, звітність підприємств, податкові декларації та інші офіційні джерела даних. У разі їх втрати чи знищення допускається використання альтернативних доказів: фото- та відеофіксації, інформації з державних реєстрів, показань свідків та відкритих джерел.

5. Використання ринкових підходів до оцінки.

У разі відсутності достатніх бухгалтерських даних застосовуються методи порівняльного аналізу - вартість об'єкта визначається на основі цін аналогічних активів на ринку. Це забезпечує можливість більш повної оцінки збитків навіть в умовах руйнувань і відсутності документів.

6. Алгоритмічні методи та комплексний підхід.

Офіційні методики передбачають спеціальні алгоритми розрахунків, що враховують як прямі втрати, так і непрямі наслідки, пов'язані з неможливістю ведення господарської діяльності. У практиці профільних судово-експертних установ такі алгоритми застосовуються разом із цифровими технологіями обробки даних, що дає можливість уніфікувати процедури та підвищити точність результатів.

Застосування цих методологічних підходів дає змогу експертам готувати обґрунтовані та придатні до використання в суді висновки. Уніфікація методів, закріплена в офіційних документах, сприяє підвищенню довіри до експертних досліджень, забезпечує їх сумісність із міжнародними стандартами та робить результати експертизи вагомим інструментом у процесі відшкодування збитків і відновлення економіки України.

Проблеми практичного застосування

Незважаючи на наявність чітких методичних документів, судові експерти у сфері економічних досліджень стикаються з низкою серйозних проблем, що ускладнюють проведення експертиз у воєнний період.

1. **Відсутність первинних бухгалтерських документів.** Значна кількість підприємств, установ та організацій зазнали руйнувань або вимушено припинили діяльність. Це призвело до втрати архівів, бухгалтерських книг та фінансової звітності, що унеможливило застосування традиційних методів аналізу. В таких випадках експерти змушені шукати заміники документальних підтверджень, що значно ускладнює процес формування висновків.

2. **Необхідність використання альтернативних доказів.** У зв'язку з браком офіційних даних усе більшого значення набувають фото- та відеоматеріали, записи камер спостереження, інформація з державних реєстрів, супутникові знімки та навіть показання очевидців. Водночас постає проблема їх належної верифікації та інтеграції у процес експертного дослідження, оскільки такі джерела потребують спеціальної перевірки на достовірність і допустимість у судовому процесі.

3. **Відмінності між національними та міжнародними стандартами обліку.** Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку не завжди збігаються з Міжнародними стандартами фінансової звітності (IFRS). Це створює складнощі у випадках, коли результати експертиз мають бути використані у міжнародних судах чи арбітражах, адже відмінності в термінології та підходах можуть знижувати довіру до експертних висновків.

4. **Підготовка експертів до роботи в умовах воєнних злочинів.** Фіксація збитків у зоні бойових дій має свою специфіку: експерти працюють у небезпечних умовах, часто за відсутності можливості провести повноцінний огляд об'єкта. Потрібна спеціальна підготовка кадрів, у тому числі володіння методами дистанційної оцінки, цифрової обробки даних, а також навичками роботи з міжнародними системами обліку збитків.

5. **Етичні та правові аспекти.** Питання об'єктивності та неупередженості набувають особливого значення в умовах війни, коли кожен експертний висновок може мати стратегічні наслідки для держави. Отже, існує

потреба в суворому дотриманні принципів професійної етики, незалежності та наукової добросовісності під час проведення експертиз.

Важливу роль у розробці рішень цих проблем відіграють наукові дослідження та практичні напрацювання профільних судово-експертних установ, зокрема Київського науково-дослідного інституту судових експертиз. У їхніх працях запропоновано сучасні інструменти для роботи з неповними масивами даних, методики інтеграції альтернативних доказів та алгоритми узгодження результатів національних експертиз із міжнародними стандартами. Саме такі напрацювання сприяють підвищенню ефективності експертної діяльності й адаптації її до викликів воєнного часу.

Міжнародний досвід та його врахування

Документування збитків, завданих унаслідок воєнних конфліктів, є усталеною міжнародною практикою, яка має численні приклади у світовій історії. У випадку з агресією Іраку проти Кувейту в 1990-1991 рр. було створено Компенсаційну комісію ООН, що займалася розглядом позовів і вимог щодо відшкодування шкоди. Ключовим доказовим матеріалом у цих процесах стали саме експертні висновки, у яких на основі уніфікованих методик було визначено розмір завданих збитків, як прямих, так і опосередкованих. Аналогічна практика мала місце після воєнних дій у колишній Югославії, де судові інституції розглядали вимоги про компенсацію шкоди державам, підприємствам і громадянам.

У цих міжнародних прецедентах простежується кілька важливих закономірностей:

- по-перше, без належної систематизації та документального підтвердження збитків навіть очевидні втрати не отримують належної компенсації;
- по-друге, уніфіковані методики та стандартизовані форми висновків експертів підвищують рівень довіри з боку міжнародних судових органів;
- по-третє, роль спеціалізованих експертних установ є визначальною для підготовки матеріалів, які визнаються допустимими доказами на міжнародному рівні.

Україна сьогодні активно адаптує цей досвід. Одним із ключових кроків стало запровадження національної Методики визначення шкоди та обсягу збитків (2022 р.), яка враховує міжнародні підходи та є обов'язковою

для застосування у вітчизняній експертній практиці. Крім того, вітчизняні профільні судово-експертні установи беруть участь у міжнародних наукових проєктах, конференціях і робочих групах, що сприяє інтеграції українських підходів у світову систему оцінки збитків.

Таким чином, Україна не лише спирається на міжнародні прецеденти, але й формує власну нормативно-методичну базу, закріплену в наказах і законах. Це підвищує юридичну силу підготовлених експертних матеріалів, забезпечує їхню відповідність міжнародним вимогам і зміцнює довіру до українських доказів у процесі розгляду справ у міжнародних судах.

Роль судово-економічної експертизи у відновленні економіки

Судово-економічна експертиза не лише виконує доказову функцію у судових процесах, але й має важливе стратегічне значення для економічної політики держави в післявоєнний період. Її результати формують базу для оцінки масштабів руйнувань, розробки програм компенсацій і планування заходів із відновлення.

По-перше, експертні висновки є основою для державних програм компенсацій постраждалим суб'єктам господарювання та фізичним особам. Завдяки систематизованим даним про прямі збитки й упущену вигоду уряд отримує можливість створювати прозорі механізми розподілу коштів та визначати пріоритетні напрями фінансування.

По-друге, результати експертиз мають значення для макроекономічного планування. Вони дають змогу оцінити масштаби втрат у різних галузях економіки, виявити найбільш постраждалі регіони, визначити обсяг інвестицій, необхідних для відновлення інфраструктури, житлового фонду та виробничих потужностей. Таким чином, експертні дані стають інструментом формування стратегії національної відбудови.

По-третє, судово-економічні експертизи забезпечують аргументацію для залучення міжнародної допомоги та інвестицій. Документально підтверджені висновки, підготовлені відповідно до офіційних методик і міжнародних стандартів, підвищують довіру міжнародних донорів і фінансових організацій до України як отримувача фінансової підтримки.

По-четверте, **експертиза має важливу соціальну функцію**, оскільки забезпечує відновлення справедливості для постраждалих громадян і бізнесу. Вона дає можливість не лише підрахувати матеріальні збитки, а й створити відчуття правової визначеності, що є необхідним для відновлення довіри суспільства до державних інституцій у післявоєнний період.

Зрештою, **роль профільних судово-експертних установ у цьому процесі є визначальною**. Вони забезпечують науково обґрунтовану методологію, здійснюють підготовку кадрів і проводять практичні дослідження, результати яких використовуються в судових процесах, державному управлінні та міжнародних перемовинах.

Таким чином, судово-економічна експертиза виступає не лише інструментом фіксації минулих втрат, але й важливим елементом архітектури відновлення, спрямованої на відбудову та розвиток української економіки в довгостроковій перспективі.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що судово-економічна експертиза в умовах збройної агресії проти України є не лише інструментом доказування в судових процесах, але й важливим чинником формування державної політики у сфері відновлення та розвитку економіки. Її правові та методичні засади базуються на комплексі законодавчих актів, процесуальних норм і офіційних методик, що створюють надійну нормативну основу для діяльності експертів.

По-перше, результати аналізу показали, що **законодавче регулювання, процесуальні механізми та методичні документи утворюють триєдину систему**, яка забезпечує узгодженість дій експертів, підвищує достовірність їхніх висновків і гарантує юридичну значущість отриманих результатів.

По-друге, у статті було окреслено **центральні методологічні підходи** до визна-

чення збитків: оцінка реальних втрат, визначення упущеної вигоди, оцінка витрат на відновлення майна, застосування документально-бухгалтерського аналізу та ринкових методів, а також алгоритмічні підходи, що поєднують різні рівні даних. Ці підходи закріплені в офіційних методиках і створюють єдиний інструментарій для експертів.

По-третє, встановлено, що **практичне застосування методик ускладнюється низкою проблем**: відсутністю первинних бухгалтерських документів, необхідністю використання альтернативних доказів, відмінностями між національними й міжнародними стандартами обліку, а також потребою спеціальної підготовки експертів до роботи в зоні бойових дій. Саме профільні судово-експертні установи розробляють підходи до подолання цих викликів, пропонуючи сучасні інструменти оцінки збитків у воєнних умовах.

По-четверте, аналіз міжнародного досвіду (Кувейт, Югославія) довів, що **успішне відшкодування збитків можливе лише за умови належного документування втрат та уніфікації методик їх оцінки**. Україна активно інтегрує ці практики у власну нормативну базу, що підвищує довіру до експертних висновків у міжнародних судах.

Нарешті, підкреслено, що **судово-економічна експертиза має стратегічне значення для відновлення економіки України**. Вона забезпечує формування доказової бази для позовів, створює основу для державних програм компенсацій, сприяє плануванню післявоєнної відбудови та виступає чинником залучення міжнародної допомоги й інвестицій.

Таким чином, судово-економічна експертиза в сучасних умовах виходить далеко за межі суто процесуального інструменту і стає невід'ємним елементом національної стратегії подолання наслідків війни та відновлення економічного потенціалу держави.

Список використаної літератури:

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. Ст. 232.
2. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 № 1798-XII (в редакції від 03.10.2017). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 48. Ст. 436.
3. Бойко В. М. Судово-економічна експертиза : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 280 с/
4. Бухарев О. І. Методологія визначення збитків підприємств : монографія. Харків : Право, 2020. 312 с.
5. Методика визначення шкоди та обсягу збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації : затв. наказом Міністерства економіки України та Фонду державного майна України від 18.10.2022 № 3904/1223. Київ : Мінекономіки України, 2022. 42 с.

6. Костенко Т. О. Проблеми доказування у справах про воєнні злочини : наук. ст. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2021. № 4. С. 200-220.
7. Шевченко І. А. Судово-економічні експертизи у справах, пов'язаних із наслідками воєнної агресії : наук. ст. *Юридична Україна*. 2022. № 6. С. 80-95.
8. Методичні рекомендації з проведення судово-економічних експертиз : офіц. вид. / Міністерство юстиції України. Київ : Мін'юст України, 2019. 64 с.
9. Дорошенко О. Уніфікація методичних підходів у сфері судово-економічної експертизи : наук. ст. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 12. С. 60-72.
10. Матеріали профільних судово-експертних установ України : зб. наук. пр. / Київський науково-дослідний інститут судових експертиз. Київ : КНДІСЕ, 2020-2023.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1994). The Law of Ukraine "On Forensic Examination" No. 4038-XII of February 25, 1994. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (28), 232.
2. Commercial Procedural Code of Ukraine (2017). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (48), 436.
3. Boiko, V.M. (2018). Sudovo-ekonomichna ekspertyza [Forensic economic expertise]. Yurinkom Inter.
4. Bukhariev, O.I. (2020). Metodolohiia vyznachennia zbytkiv pidpriemstv [Methodology of determining enterprise losses]. *Pravo*.
5. Ministry of Economy of Ukraine (2022). Economic losses and damages assessment methodology caused to Ukraine by the armed aggression of the Russian Federation: Approved by the Order of the Ministry of Economy of Ukraine and the State Property Fund of Ukraine No. 3904/1223 of October 18, 2022.
6. Kostensko, T.O. (2021). Problemy dokazuvannia u spravakh pro voienni zlochyny [Problems of evidence in cases of war crimes]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*, (4), 200-220.
7. Shevchenko, I.A. (2022). Sudovo-ekonomichni ekspertyzy u spravakh, poviazanykh iz naslidkamy voiennoi ahresii [Forensic economic expertise in cases related to the consequences of military aggression]. *Yurydychna Ukraina*, (6), 80-95.
8. Ministry of Justice of Ukraine (2019). Methodological recommendations on conducting forensic economic examinations.
9. Doroshenko, O. (2021). Unifikatsiia metodychnykh pidkhodiv u sferi sudovo-ekonomichnoi ekspertyzy [Unification of methodological approaches in the field of forensic economic expertise]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, (12), 60-72.
10. Materials of specialized forensic institutions of Ukraine: Collected scientific works (2020-2023). Kyiv: Scientific Research Institute of Forensic Examinations.

Yuliia Hrynenko, Ihor Hrynenko. Specific features of forensic economic expertise in assessing damages caused by the Russian aggression against Ukraine

The article examines the legal and methodological foundations of conducting forensic economic examinations in Ukraine under the conditions of the armed aggression of the Russian Federation, which has caused large-scale economic losses for the state, businesses, and citizens. It emphasizes that proper documentary confirmation of damages is a prerequisite for their subsequent compensation in both national and international judicial institutions. The study summarizes current approaches to conducting forensic economic expertise, highlights the main practical challenges, and outlines perspectives for their resolution.

Special attention is devoted to the analysis of methodologies applied in the field of forensic economic activity and scientific recommendations developed by specialized institutions. It is shown that the complexity of the methodology is based on the combination of documentary-accounting analysis, market valuation of assets, calculation of lost profits, and assessment of restoration costs. The necessity of unifying methodological approaches, harmonizing them with international standards, and integrating them with the practices of European judicial institutions is emphasized.

The role of specialized research institutions in forming an evidentiary basis for judicial proceedings and in preparing expert opinions that have not only legal but also socio-economic significance is revealed. Key challenges are identified, including the lack of access to primary accounting documents, destruction of information resources in combat zones, the need for digital technologies for documenting damages, and integration of results with international databases.

It is concluded that forensic economic expertise is a strategically important tool for protecting the rights of affected parties, restoring the state's economic potential, and substantiating Ukraine's claims in international courts. The results of such examinations provide the foundation for creating state compensation programs, post-war recovery strategies, and attracting investments.

Keywords: forensic economic examination, methodological approaches, damages, compensation, international standards.